

*Тамара Полонська,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ)*

КОМУНІКАТИВНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ СУЧАСНОЇ ГІМНАЗІЇ

Актуальність нашої розвідки обумовлена значним посиленням ролі письмової комунікації в сучасному глобалізованому світі. З розвитком технічного прогресу, а саме з появою Інтернет-технологій (Web-сайтів/блогів, чатів, E-mail, соціальних мереж: Viber, Facebook, Twitter тощо), помітно зросла потреба в такій формі комунікації, як писемне мовлення.

Писемне мовлення – це «форма мовлення, пов'язана з висловленням і сприйняттям думок у графічній формі. Писемне мовлення включає в себе таким чином два види мовленнєвої діяльності: продуктивний (письмо) і рецептивний (читання)» [1, с. 196].

У практиці навчання під *письмом* розуміють технологічний або процесуальний аспект, а під *писемним мовленням* – складну творчу діяльність, спрямовану на висловлення думок у письмовій формі. Коли письмо розглядається як самостійний вид мовленнєвої діяльності, то це означає, що йдеться про писемне мовлення.

Згідно з вимогами Державного стандарту базової середньої освіти та чинної навчальної програми з іноземних мов до *очікуваних результатів письма* у 5–6 класах гімназії віднесено: здійснення письмової взаємодії; використання ефективних стратегій здійснення взаємодії в письмовій формі; висловлювання своїх думок, почуттів, ставлень і позицій у письмовій формі [2; 3]. Писемне мовлення є базовим компонентом іншомовної комунікативної компетентності та однією з пріоритетних цілей навчання іноземної мови учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО).

У сучасній методиці навчання іноземних мов учнів ЗЗСО утвердилася така класифікація вправ: *мовні, умовно-мовленнєві й мовленнєві (або комунікативні)*. Саме цей комплекс вправ ми пропонуємо використовувати для навчання писемного мовлення на уроках іноземної мови у 5–6 класах сучасної гімназії. У нашій публікації акцент зроблено на комунікативних вправах.

Насамперед визначимося з термінологією схожих понять: «комунікативна вправа» і «комунікативне завдання».

Новий словник методичних термінів і понять трактує *комунікативні вправи* як «вид творчих вправ, які забезпечують формування мовленнєвих умінь і найвищий рівень практичного володіння мовою» [1, с. 103], а *мовленнєві вправи* – як «тип вправ за їх призначенням: служать для розвитку мовленнєвих умінь на основі фонетичних, лексичних і граматичних навичок... Мовленнєві вправи ситуативно обумовлені, комунікативно вмотивовані, спрямовані на використання учнями матеріалу, що опрацьовується, для вираження власних думок і розуміння чужих у зв'язку з різноманітними стимулами і мотивами» [там же, с. 259].

Мовленнєві (комунікативні) вправи передбачають розвиток умінь логічно осмислювати сприйняту інформацію, критично оцінювати події, виділяти головне, уміння дати особистісну оцінку, аргументувати свою точку зору, коментувати, використовуючи елементи оцінювального характеру. Серед мовленнєвих письмових вправ можна виділити передусім такі жанри письмового спілкування, як: написання листів, короткої автобіографії із супровідним листом, заповнення офіційних форм, а також написання записок, творів-описів, розповідей, роздумів, есе тощо.

Що стосується *комунікативних завдань*, то в методиці вони визначається як «комплексний вид навчальної діяльності, який передбачає не тільки використання умінь вербальної взаємодії, що зумовлює інтегрування мовленнєвого досвіду, набутого у вивченні теми, яка наразі опановується, а кількох тем, які вивчалися раніше, й

адекватної комунікативної поведінки під час спілкування та здатності успішно користуватися різноманітними стратегіями для досягнення його мети» [4, с. 288]. Тобто, комунікативне завдання передбачає осмислені та цілеспрямовані вербальні дії для досягнення поставленої мети в конкретній комунікативній ситуації з використанням наявного мовленнєвого досвіду учнів.

Комунікативні завдання, як засіб оволодіння учнями іншомовним навчальним матеріалом, стали предметом розгляду таких дослідників, як І.Л. Бім, Н.Д. Гальскова, Н.І. Гез, В.М. Плахотник, В.Г. Редько, Н.К. Складенко та інші. Як зазначає В.Г. Редько, «комунікативні завдання сприяють формуванню готовності учнів до спілкування в усній та письмовій формах внаслідок комплексного використання мовних навичок, мовленнєвих умінь і набутого іншомовного навчального досвіду (загальнонавчальних компетентностей), що забезпечує становлення мовленнєвого динамічного стереотипу» [4, с. 303].

Зазвичай виконання комунікативних завдань в іншомовному писемному мовленні здійснюється за допомогою уявних навчально-мовленнєвих ситуацій, які потребують розв'язання нестандартних проблем і наближають навчальне спілкування до реальних умов. Під навчально-мовленнєвою ситуацією ми розуміємо запропоновані вчителем умови, необхідні для здійснення учнями мовленнєвої дії відповідно до поставленого комунікативного завдання. Зміст кожної навчально-мовленнєвої ситуації потребує чітко визначеного об'єкту спілкування та конкретного завдання.

Пропонуємо окремі приклади комунікативних завдань, спрямованих на оволодіння учнями гімназії іншомовним писемним мовленням:

- Учитель повідомив, що у класі буде навчатися новий учень. Щоб познайомитися з ним напишіть заздалегідь запитання, які ви йому поставите (*його ім'я, вік, звідки він, улюблене заняття тощо*).

- Опиши письмово свого улюбленого казкового героя або героя фільму чи мультфільму (*ім'я, зовнішність, хто він/вона, де проживає, що вміє робити, чим він/вона тобі подобається*).

- Уяви, що тобі потрібно дати письмове інтерв'ю для підліткової газети. Напиши про свого улюбленого кумира (співака, поета, спортсмена тощо) за планом: *його ім'я, хто він, з якої країни, чому він тобі подобається*). Ти можеш додати інші деталі до цього плану, якщо бажаєш ще щось про нього дізнатися.

- Напиши електронного листа другу з Англії, який збирається приїхати до тебе в гості. Його цікавить, якими видами транспорту можна дістатися до Дніпра, яка у місті погода, які визначні місця можна відвідати. У своєму листі не забудь зазначити тему (Subject), коректні формули ввічливості: привітання (*Dear....*), прощання (*Best regards / I am looking forward to seeing you*) тощо.

- Уяви, що ти поїдеш на дитяче «Євробачення-2021». На пресконференції тобі потрібно буде розповісти *про себе, свою країну, пісню, яку виконуватимеш*. Напиши план свого виступу.

Комунікативні завдання сприяють розвиткові творчих здібностей учнів, самостійності та забезпечують формування готовності до писемного спілкування внаслідок комплексного використання мовних навичок, мовленнєвих умінь і навчального досвіду. Оволодіння іншомовним писемним мовленням нерозривно пов'язано з навчанням інших видів мовленнєвої діяльності. Воно (писемне мовлення) дозволяє зберегти мовні та фактичні знання учнів, слугує надійним інструментом мислення та пам'яті, стимулює говоріння, слухання й читання іноземною мовою.

Список використаних джерел

1. Азимов Э. Г., А. Н. Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М. : ИКАР, 2009. 448 с.

2. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16> (дата звернення 01.03.2021).

3. *Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 5–9 класи* : Наказ МОН України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення 01.03.2021).

4. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : моногр. К.: Пед. думка, 2017. 628 с.

*Валерій Редько,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України
(м. Київ)*

ДИДАКТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБ'ЄКТІВ НАУКОВИХ ПОШУКІВ

Поняття «*дидактичне моделювання*» ми розглядаємо як процес творчої діяльності дослідника, результатом якої є повністю або частково оновлений об'єкт наукового пошуку. Відповідно, *дидактична модель* – це категорія, у змісті якої мають бути передбачені структурні компоненти, що здатні забезпечувати ефективну діяльність двох суб'єктів навчального процесу: учня і вчителя, результати якої прогнозує дослідник. Спрогнозована модель не обов'язково має передбачати трансформацію абсолютно всього об'єкту дослідження, а може допускати часткову зміну окремих його компонентів і/або оновлення їх функцій відповідно до нових парадигм навчання/тенденцій розвитку іншомовної освіти. У таких випадках моделювання процесу навчання іноземної мови може прогнозувати виконання учнями навчальних дій, спрямованих на удосконалення системи засобів навчання (вправ і завдань), зміну